

Aki a Bibliát nem látja, hanem álmodja

Hetvenedik születésnapját ünnepli **Bada Márta**, Balázs János-díjas roma festőművész. Az idei nagybőjti időszakra az *Ars Sacra* Alapítvány zenés-szöveges meditációt állított össze a művésznő több mint tíz évvel ezelőtt készült, és azóta már sok helyen bemutatott, és számos cigány közösséghez eljutott *passió-sorozatából*. A cigány hagyománykört és legendáriumot is megjelenítő, személyes hangú stációképek az alapítvány YouTube-csatornáján a virtuális térben is megtekinthetők. Magáról, életútjáról, művészi világlátásáról a gödöllői *Levendula Galériában* egy évvel ezelőtt nyílt *Ez vagyok...* című tárlata vall. A kiállítás dr. Halász Levente nyitotta meg. Bada Márta alkotói pályáját méltató írásával köszöntjük a festőművészt születésnapja alkalmából.

A magyar modern festészet kiemelkedő tehetségű kortárs festőművésze, Bada Márta 1951-ben született a Nógrád megyei *Erdőtarcán* ötgyermekes magyar nyelvű cigány családban. Innen a család Gödöllőre költözött, s ez a város lett a mai napig a művész otthona, és számos festményének témájául is szolgál. Legelső, sárkányokat, lovakat, misztikus lényeket, királyokat ábrázoló rajzait szeretett nagyapja meséinek hallgatása közben készítette el, abban az egyszerű házában, ahol mindannyian mély, de tisztesszegénységben éltek. Családtagjai értetlenkedve tekintettek a festés iránti rajongására, csak lemondó elfogadást tapasztalt. Az ínséges téli hónapokban előfordult, hogy tűzifa híján rajzaival fűtötték a szobájukat. Kényszerűségből olykor testvérei haját is lenyisszantotta, majd ecsetet készített a hajszálakból, és titokban tovább alkotott. Megállíthatatlanul, rendíthetetlen akaraterővel és mély hittel festette meg belső világát. Az általános iskolában tanárainak feltűnt a kez ügyessége, izgalmas rajzolási alaplépései, valamint az a különleges álom-lét, amely e kezdeti időszakból származó rajzain, festményein felsejlik. Oktatói bátorítására látogatást tett a gödöllői művésztelep festőóriásainál, *Remsey Jenónél* és *Remsey Ivánnál*, később *László Lillánál* és *Mizser Pálnál*. Azonnal meglátták Márta műveiben az őstehetséget, a lelki romlatlanságot és az utánozhatatlan fantáziavilágot. Csak útmutatásokat adtak neki, hogy ne befolyásolják egyedi színjátását, térérzékelését, bájos figurális és nonfigurális ábrázolási módszerét. Az a mesevilág, amelyet magának teremtett, minden festményén megjelenik.

Tizennyolc éves volt, amikor először kiállították a képeit. Eleinte amatőr rajzpályázatokon vett részt, majd alkotásait egyre többször hívták meg rangos

magyar és külföldi tárlatokra. Festményei megtalálhatók a Magyar Művelődési Intézet Gyűjteményében, a Magyar Néprajzi Múzeumban, a Roma Parlament Képtárában, a Közéleti Roma Nők Egyesületében, *Hitben, reménységben* című alkotása pedig a Vatikán műtárgyai közé került. E képén egy magyar és egy cigány asszony parolázik virágzó csipkebokrok mellett. A művész látomásában Isten nem égő, hanem színpompás virágoktól tobzódó csipkebokorként jelent meg Mózes előtt a Hóreb-hegyen. Tucatnyi rangos külföldi kiállításon – más helyszínek mellett az Egyesült Államokban, Hollandiában, Ausztriában, Francia-, Olasz-, Német- és Finnországban – szerepelt a képeivel. Példaértékű művészi pályája, sikerei ellenére megmaradt szerény, csendes, családját szerető és oltalmazó, a városára, Gödöllőre büszke asszonynak.

Bada Márta művész elődeit Marc Chagallban, Szinyei Merse Pálban és Oláh Jolánban látja. Az ő stílusuk, vonalvezetésük, színhasználatuk gyakorlati felfedezhető a festőnő alkotásain. Valóságos és álombeli élményeiből származnak képi nyelvezések sémái. Legfőbb műzsája a természet, amely a festmények készítésének „műterméül” is szolgál. Képein túlzásoktól mentesen, szociológiai hitelességgel ábrázolja a cigányságot. Bada Márta méltósággal, büszkeséggel viseli identitását, és a szeretetet, egymás segítése a fő vezérelve. A putrivilág mikro-társadalmainak tagjai minden korban összefogtak, segítettek egymást, harsányan szórakoztak, önfeledten táncoltak, ettek-ittak. Ez az irigylésre méltó, szabad életérzés gyakran visszaköszön alkotásain. A néző maga is részt venne azokon a mulatozásokon, amelyek a *Májusi szerenádnál*, avagy a *Cigányból* című festményeken is láthatók.

Közel hat évtizede alkot olajjal, pasztellel, szénrel és vízfestékekkel. Képeinek többsége impresszionista, illetőleg posztimpresszionista jellegű, de a realiztikus és az absztrakt expresszionista stíluselemek is feltűnnek az alkotásain. A szabadság iránti igény, a madárélet, madárlélek is megjelenik a képein. Ezzel kapcsolatban festette meg a *Vándormadarak voltunk* című alkotásán a cigányság egyik abszurd, ám figyelemre méltó eredetmítoszáét. „Valaha madarak voltunk. Egyik helyről a másikra repültünk, ahol élelmet találtunk, ott leszálltunk és ettünk. Amikor jóllaktunk, továbbrepültünk. Egyszer olyan helyre kerültünk, ahol annyi volt az ennivaló, hogy nem bírtuk megenni mind. Jött a dél, és jött az este. Másnap dél és másnap este. Bennünket még mindig ott talált. Lassacskán eltűnt a szárnyunk, kezeink nőttek helyette. Azóta sok cigány gyerek született. Szárnyunk nincs már többé, de reméljük, hogy repülni fogunk még.”

Munkái között életszerű képeket és szürreális, meseszerű alkotásokat is találni, míg absztrakt expresszionista képein előszeretettel játszik kontraszthatásokkal. Lenyűgözően érzékelteti az életet és halált, az örömet és bánatot, a jót és rosszat, a sötétet és világost, a megnyugtatót és félelmetest. A művésznő úgy fest, amint lát: színesen, élénken, mély lelkiséggel. Színekben oldja életét: örömet, fájdalmát, vidámságát, csalódottságát, magányát és derűjét. Sokszor kontrasztos színekkel formálja képpé súlyos gondolatait.

Bada Márta festményein gyakori szereplő Szűz Mária – meglepő módon arany fülbevalóval ábrázolva –, valamint Jézus színpompás öltözékben, ám a glória megfestéséről több alkalommal eltekintett. Passióképeinek legkülönlegesebbje a *Visszaadott szög* című: egy siratóasszony visszaviszi a cigányok által ellopott szöveget Krisztus keresztfájához. A hagyomány szerint cigány kovács készítette a Jézus Krisztus keresztre feszítéskor használt szöveget, de egyet elcsent ezek közül, hogy mérsékelje Jézus szenvedését. Bada Márta megfestette a szög visszavitelét, hogy a lopás stigmája alól megmenekítse a cigányokat.

A festőnő szívesen ábrázolja az állatvilágot. Főként a lovakat, a harmónia, a szabadság jelképeit. Már legelső gyermekkori rajzain is feltűnnek ezek a szép, kecses testtartású és okos állatok. Néhol kihívóan mosolygó kék színű lovak jelennek meg, hasonlatosan Franz Marc vagy Marc Chagall lovakat ábrázoló festményeihez. (Bada Márta lovainak kaján vigyorát a cigány hagyomány magyarázza, tudniillik a rafinált roma kupeczek, ha azok szikárság helyett lomhának, lustának látszottak, alkohollal itatták meg lovaikat. Ezt követően egészségtől kicsattanó örült állatként, „sárkánymozdulatokkal” futkároztak a lópiacra egy teljes napig, és persze jó pénzért el is keltek.)

A virtuális kiállítás és meditáció az alábbi linken tekinthető meg:

<https://www.youtube.com/watch?v=-1pdw43l3bl>

Műveinek talán legkedveltebb témája a szerelem. Ölelkező, egy testté váló, súlytalanul lebegő, a tömegvonzás törvényének ellentmondó szerelmespárokat fest. A képek szereplőit határozott kontúr vonalak védik, remegnek a boldogságot árasztó színfoltok, virágkötegek, a tiszta, báránnyelű ég, a fénytel teli természet. Ugyanakkor számos szereplő arca borongós, szomorú, tekintetük kételyekkel teli. Néhol a csillogás elhalványul. Ajkaik vékonyak, arcuk érzelemszegény. A megfestett párok csupán a fizikai térben kapcsolódnak össze, itt érintik meg egymást. Valójában kitekintenek a képből. Egy másik, boldogabb, ragyogóbb világra vágyódnak, ahol az igaz szerelem várja vagy várta őket. De feltűnik a lelki magány is. Egyrészt a magára hagyott, kiközösített, megbántott ember súlyos egyedülléte, másrészt a társas magányban élőké, akik a felszínen boldogságtól sugároznak, de lelkük mélyén ketrecbe zárt madarak. Finoman festi meg a szemeket, amelyek szinte felcsillannak a gyakorta elmosódott háttérből. A lélek mélyéig hatolnak, mintha az oda eltemetett titkokat próbálnák felszínre hozni.

Bada Márta festményeivel beenged az álomvilágába, gondolataiba, lelkébe: megnyílik. A képeit csodáló néző saját lelkivilágának fényes oldalát is megismerheti, mert örömteli szívvel, megelégedettséggel tekinthet e festett világra és saját magára. A művész más alkotásaiból komorság, bánat és félelem árad. Ez a szemlélő lelkének azon sötét bugyrait nyitja meg, ahová dühét, szorongását és bűneit rejtette el.

Halász Levente

Nyirkos Zsófia felvételei

orszagut.com